

שיח מעצים

יוסף רוצה להציג את משפחתו שהגיעה מארץ כנען בפני פרעה מלך מצרים, אך הוא חושש שאם פרעה יראה את גבורתם וחוסנם הוא יגייס אותם לצבא, לכן הוא לוקח איתו דווקא את החלשים יותר מבין האחים - "מקצה אחיו".

מי הם אותם אחים חלשים?

רש"י (בראשית מז, ב') מביא על כך מחלוקת ובאופן חריג הוא טורח לציין את ההבדל במקורן של שתי השיטות:

'ואלה הם ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין, אותם שלא כפל משה שמותם כשברכם. אבל שמות הגיבורים כפל - "וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה", "ולגד אמר ברוך מרחיב גד", "ולנפתלי אמר נפתלי", "ולדן אמר דן" וכן לזבולון וכן לאשר. **זהו לשון בראשית רבה שהיא אגדת ארץ ישראל. אבל בגמרא בבבלי שלנו** (מסכת בבא קמא, צב) מצינו שאותם שכפל משה שמו - תם הם החלשים, ואותן הביא לפני פרעה, ויהודה שהוכפל שמו לא הוכפל משום חלשות אלא טעם יש בדבר'.

משה רבינו בירך את שבטי ישראל לפני מותו, ובחר לכפול את שמם של חלק מהשבטים, ונחלקו הבבלי והמדרש הארץ ישראלי בפרשנות של הדבר. ייתכן שניתן ללמוד מכך רמז להתלבטות חינוכית נפוצה גם בימינו - במה כדאי לרכז את עיקר היחס? בחזק או בחלש?

הפסיכולוגיה המערבית נוטה לעשות אידיאליזציה מהחולשות, לעסוק הרבה בנפילות, ולקדש את הקורבנות. זו הקצנה של גישת התלמוד הבבלי שהתאימה יותר לגלות, והיום חלקה הגיע עד לעמדה החולנית של הגישה הפרוגרסיבית, הסוברת שתמיד החלש הוא הצודק.

לעומת זאת, הגישה הארץ ישראלית בוחרת להכפיל את שמות החזקים, כלומר להעצים דווקא את החוזקות, את הצדדים המאירים והטובים של החיים ושל כל אדם ואדם, ופחות לקרוא שמות לחולשות. אם נזכה לצעוד בעקבותיה, נייצר בבית אוירה ששמחה במאמץ ובהצלחה, ולא מקדשת את החולשות והנפילות.

הרב אליהו האיתן

רב משיב במכון פועה ומרבני
המכון הישראלי למשפחה

"בוחרים במשפחה" - ארגון חברתי ששם לו למטרה לחזק ולקדם את ערכי המשפחה בחברה ובמדינה, מול מגמות הפירוק של התא המשפחתי בארץ ובעולם